

Vad beror ungdomsarbetslösheten på?

Ungefär hälften av Sveriges ungdomar mellan 15 och 24 år befinner sig i arbetskraften, medan resten håller på med något annat, i första hand studier. Av dem som finns i arbetskraften är 23 procent arbetslösa, nästan en fjärdedel.

Europeiska länder med hög arbetslöshet i allmänhet brukar även ha hög ungdomsarbetslöshet. Sverige bryter mönstret genom att ha en total arbetslöshet långt under EU-snittet medan ungdomsarbetslösheten ligger strax över snittet.

Den höga arbetslösheten bland ungdomar banar väg för framtida problem i takt med att nationen får en växande underklass i utanförskap.

Vems är felet? Tre parter är inblandade: de arbetssökande själva, det näringsliv som förhoppningsvis ska anställa dem samt politikerna, som med hjälp av arbetsmarknadspolitik försöker få ungdomarna i arbete.

SVENSK ARBETSMARKNADSPOLITIK har sannolikt världens mest välsorterade verktygslåda när det gäller att få ungdomar i arbete. Regeringen har genomfört en rad reformer för att uppmuntra arbetsgivare att anställa unga arbetslösa: halverad arbetsgivaravgift, kraftiga lönesubventioner i form av nystartsjobb, subventionerad praktik, sänkt restaurang-

moms och stora satsningar på yrkesvux och praktikplatser.

Det finns ingen brist på politisk vilja. Men resultaten är skrala. Ungdomsarbetslösheten verkar ha bitit sig fast kring fjärdedelen. Det sannolika är helt enkelt att smörjmedlet arbetsmarknadspolitik inte fungerar när det brister i utbudet och efterfrågan på den unga arbetskraften.

Vi kan börja med efterfrågan. Den är otillräcklig. Företagen vill inte anställa alla människor, vilket beror på att tillväxten är otillräcklig. Förr i tiden, när Sverige hade full sysselsättning, låg tillväxten kring fyra procent. Med en eller två procents tillväxt är vi dömda till hög arbetslöshet, vilket till stor del drabbar ungdomar (och invandrare).

Så politiken borde ägna sig åt att främja företagandet och tillväxten i stället för att satsa på verkningslösa specialinsatser för arbetslösa ungdomar. Det skulle exempelvis göra mer nytta att ta bort fåmansbolagsreglerna än att hitta på nya ungdomssatsningar.

Enligt en undersökning från Svenskt Näringsliv uppger över hälften av företagen att de haft

problem med rekryteringar för att kompetensen saknas. Studenter väljer i alltför hög utbildningar som arbetsmarknaden inte efterfrågar och tar lång tid på sig för att slutföra studierna. Enligt Statistiska centralbyråns prognoser kommer efterfrågan på utbildad arbetskraft år 2030 inte att matchas av de inriktningar som väljs av studenter.

DÄRMED KOMMER VI in på utbudet av arbetskraft. Att få ungdomar att välja bra utbildningar, att få dem att anstränga sig i skolan och att förmå dem att sänka den genomsnittliga inträdesåldern till arbetslivet från dagens 29 år är inte så lätt för politikerna. Politikerna har inga bra metoder att uppfostra ungdomar till flitiga, engagerade, kunskapstörstande och arbetssugna medborgare. Men det skulle nog hjälpa om skolan fick tyst i klassrummen och satte matten högre än genusvetenskapen. Bara som exempel. □

Arbetslöshet av bidragsjobb?

Räkna ut hur mycket du kan få i stöd – skriver Arbetsförmedlingen på sin hemsida. Sidan är riktad till arbetsgivare och informerar om rabattsatsen på de 13 lönesubventioner som erbjuds. Det bästa erbjudandet gäller för praktikanter där arbetsgivaren får 100 procent av lönen betald i upp till ett halvår. Men hur påverkas arbetsmarknaden egentligen av att arbetsförmedlingen har gått över till att bli en bidragsförmedling?

Subventionerade anställningar är en av de populäraste åtgärderna för att få arbetslösa i arbete. Från början var syftet med lönesubventioner att ge människor med nedsatt arbetsförmåga en chans till anställning. Men med åren har nya lönesubventioner kommit att omfatta en stor del av den arbetslösa befolkningen, även de som är fullt arbetsföra. Detta återspeglas även i att utgifterna för lönebidrag är högre än utgifterna för A-kassan.

Subventionerade anställningar kan leda till att osubventionerade arbetstillfällen konkurreras ut, vilket leder till en minskad skattebas och sämre välfärd. När praktikanten efter ett halvår inte längre är gratis för arbetsgivaren är det frestande att ta in en ny praktikant. Eller en ungdom som får nystartsjobbssubsidium på 63 procent av lönen. Eller en nyanländ invandrare som med instegsjobbssubsidium på 80 procent sänker lönekostnaden rejält.

KONKURRENSEN SNEDVRIDS när företag som anställer personal med subventioner har lägre lönekostnader. Taxibranschen har varit extra utsatt. Enligt Arbetsförmedlingen har närmare var tionde taxiförare en subventionerad anställning, i de flesta fall ett nystartsjobb. Och när ett företag missbrukar subventionerna måste konkurrenterna följa samma exempel för att kunna hävda sig, inte minst i offentliga upphandlingar. Det är inte ovanligt att arbetsgivare i platsannonser uttryckligen söker någon som är berättigad till lönesubventioner. Denna upptrappning av bidragsutnyttjande hotar att slå ut seriösa företag och paradoxalt nog skapa nya arbetslösa. Knappast något för Arbetsförmedlingen att skryta med.

Genom att berättiga allt fler grupper till lönesubventioner slår man också indirekt mot de svagaste i samhället. Funktions-

hindrade och andra, som verkligen behöver lönestöd, riskerar att väljas bort när arbetsgivaren istället kan anställa arbetslösa som är fullt arbetsföra och berättigade till lika stora subventioner. Men även bland kandidater som är fullt arbetsföra riskerar den som är berättigad till bäst subventioner få förtur framför kandidaten med bäst kompetens. I slutändan skadar detta landets ekonomi och konkurrenskraft, säger Adam Rydström vid Den Nya Valfärden.

REGERINGENS FÖRSÖK att minska arbetslösheten bland fullt arbetsföra med hjälp av bidragsjobb är fel väg att gå. Sänkta arbetsgivaravgifter, slopat sjuklöneansvar, mindre regelkrångel och en reformerad arbetsrätt skulle skapa långsiktigt hållbara incitament för företagare att anställa och minska behovet av bidragsjobb, som skulle kunna fasas ut. De som verkligen behöver och ska ha lönebidrag skulle gynnas av en sådan reform. □

Adam Rydström är kommunikationsansvarig vid Den Nya Valfärden

Några frågor till Integritetsombudsmannen Pär Ström.

En ombudsman för integritet

Pär Ström

DU JOBBAR PÅ EN NY BOK OM INTEGRITET SOM SNART GES UT AV DEN NYA VÄLFÄRDEN. VAD INNEHÅLLER DEN?

Utgångspunkten är en beskrivning av hur långtgående en enskild människa kan övervakas i dagens digitala samhälle. Det åskådliggörs i form av ett scenario, "Evas mardöm". Sedan följer jag upp detta, bland annat genom en genomgång av vilka elektroniska fotspår vi lämnar efter oss, var de uppstår och hur de kan avslöja väldigt mycket om en människas liv.

KAN DU GE NÅGRA EXEMPEL PÅ ELEKTRONISKA FOTSPÅR SOM INTE ÄR SÅ KÄNDA?

Ja, exempelvis går det i vissa fall att titta in i människors bostäder via deras teveapparat och dataspel. Och höra vad de säger. Man kan ju fundera på om den amerikanska avlyssningsmyndigheten NSA redan idag gör det. En annan sak jag kan nämna är de enorma möjligheter som finns för helt vanliga människor att spionera på en vän, partner eller anställd genom att installera en spionprogramvara för några hundralappar på personens mobiltelefon.

MEN DATABASES OCH LIKNANDE STORA INFORMATIONSLAGER ÄR VÄL ÄNDÅ SÄKERT SKYDDADE MOT INTRÅNG?

Alla databaser läcker, mer eller mindre. Faktum är att jag tar med en lista på kända dataläckor i min bok. Ibland är det personalen som missbrukar databaserna.

DET HÄR LÅTER MYCKET OROANDE. KAN MAN SOM VANLIG MÄNNISKA GÖRA NÅGOT FÖR ATT VÄRJA SIG?

I viss utsträckning kan man faktiskt det. Boken innehåller avslutningsvis ett kapitel om skyddsåtgärder, liksom en lista på programvaror och tjänster för olika typer av skydd. □

FAKTA: Integritetsombudsmannen

Integritetsombudsmannen på Den Nya Velfärden kämpar för den personliga integritetens ställning i IT-samhället. I ett civiliserat samhälle krävs en viss övervakning, men den ska inte gå för långt. Digital övervakning bör i princip bara riktas mot personer som misstänks för ett grovt brott. Vi håller på att få ett samhälle med automatisk övervakning av alla medborgare – enligt synsättet att vem som helst kan komma att begå ett brott i framtiden. Den personliga integriteten är en del av demokratin och Integritetsombudsmannen har inrättats till skydd för medborgarnas privatliv.

E-mail: par.strom@dnv.se

Krönika Civila samhället

Upplopp och företagare

DET FINNS EN TYDLIG EFFEKT AV FÖRETAGANDE som nästan aldrig uppmärksammas, trots att den medför en oerhörd samhällsnytta. Ett skäl till den ringa uppmärksamheten är att denna effekt, lyckligtvis ska sägas, inte manifesterar sig så ofta i våra relativt välordnade samhällen. Men närvaron eller avsaknaden av den kan innebära skillnaden mellan inte bara tiotals miljoner kronor i skador utan också mellan liv och död.

Om man ska definiera denna effekt kan man beskriva den som att förekomsten av små och medelstora företag som är förankrade bland de människor som bor i ett storstadsområde, har en förmåga att stävja oroligheter eller plundring när upplopp äger rum eller våldsamheter uppstår.

Hösten 2005 drabbades Paris av omfattande kravaller. Närmare 9 000 bilar stacks i brand och hundratals offentliga och privata lokaler vandaliserades. Medan debatten pågick om vad upploppen berodde på och vad "samhället" kunde göra för att få bukt med dem, organiserade de pakistanska och indiska affärsinnehavare som ägde och drev de plundrade butikerna i förstäderna, egna skyddsstyrkor. Avsikten var givetvis att skydda affärslokaler och lager, men närvaron av väktarna minskade också förstörelse och vandalism av privatpersoners egendomar och

offentlig egendom.

I Bryssel, dit en revoltunge från Paris anlände, organiserade de turkiska köpmännen en demonstration utanför stadshuset och krävde att polisen skulle skydda dem och deras affärslokaler från samma slags mobb som den i Paris.

Det finns historiska paralleller. När kinesiska ungdomsligor tillsammans med vänsteraktivister gjorde livet surt för invånare och turister i San Franciscos China Town på 1970-talet, krävde de kinesiska köpmannaorganisationerna i stadsdelen hårdare tag av polisen och kritiserade den för att inte tagit itu med buset resolut nog. Lokala medier kunde rapportera att kraven mötte stor förståelse också bland de fattigare delen av befolkningen, vars intressen vänsteraktivisterna sade sig företräda, men vilken var beroende av turismen för sina inkomster.

När det finns många företag i ett område finns det, naturligt nog, många företagare. Ju fler de är, desto större förankring kommer de att ha i sitt närsamhälle som familjeförsörjare, föräldrar, barn till äldre personer eller rätt och slätt som medborgare. Deras engagemang för sin närmiljö kommer att innefatta också dessa dimensioner av tillvaron. När de vill skydda sina egendomar, kommer de också att ha större fäste i sitt samhälle och legitimitet för sina krav. Företagen tillhör visserligen markna-

den, men företagarna agerar som en del av det civila samhället, de nära, frivilliga gemenskaperna.

Ser vi till Sverige och de upplopp som ägde rum i Stockholmsförorten Husby i maj i år och hur samhället i stort sökte få bukt med dem, var det uppenbart att företag och företagare med förankring i det lokala samhället saknades. De initiativ som togs handlade om torgmöten på dagtid och om uppstädning efter upploppen. Mycket hedervärda handlingar givetvis, men oroligheterna var inte begränsade till torgen, utan ägde rum utmed hela stadsdelen, ofta på natten, och att städa upp när skadan är skedd är inte samma sak som att hindra att skadan sker alls. I Husby saknades de många lokalt anknutna företagare som slår vakt om både sin egendom och sitt lokalsamhälle.

I den mån vi diskuterar företagandets villkor i Sverige gör vi det huvudsakligen som en fråga om jobb och skatteintäkter till offentligt finansierad välfärd. Det är också dags att diskutera företagandets villkor som ett sätt att stärka det civila samhället och sammanhållningen. □

Thomas Gür

Företagare och författare